

همایش ملی خراسان جنوبی، نظم و امنیت

اردیبهشت ۱۳۹۲ - دانشگاه بیرجند

National Congress on South Khorasan, Discipline and Security (SKDS-2013)

حاشیه نشینی و تاثیر آن بر امنیت شهرهای مرزی (مطالعه موردی: شهرهای مرزی حوزه استحفاظی هنگ نهبندان)

سلیمان اژگان^۱

کارشناس ارشد فرماندهی و مدیریت (دافوس)

Email: solaiman.52@gmail.com.

چکیده:

گسترش سکونت گاه های غیر رسمی با گسترش آسیب های اجتماعی نظیر اعتیاد، سرقت، قاچاق و سایر جرائم ارتباط مستقیم دارد. افزایش این سکونت گاه ها نیز تابعی از فقر، افزایش قیمت اجاره مسکن، نرخ بیکاری و ... است. سکونت گاه های غیر رسمی بدلیل عدم ایمنی در ساخت همیشه تهدیدی برای ساکنین خود محسوب می گردند. افراد ساکن در این سکونت گاه ها، هم خود در معرض انواع ناامنی ها قرار دارند و هم تهدیدی برای جامعه محسوب می گردند. این افراد به دلیل انزوای اجتماعی، عقده های درونی، فقر مالی و ضعف فرهنگی در درون خود به باز تولید جرم و انواع فساد اجتماعی می پردازند. حاضر در راستای تبیین میزان احساس امنیت شهروندان در ارتباط با میزان احساس امنیت در مناطق حاشیه ای شهرهای مرزی استان خراسان جنوبی تدوین گردیده و برای این منظور گویه ها و سوالاتی مطرح گردید. به منظور انجام تحقیق حاضر از روش مطالعه کتابخانه ای و پر نمودن پرسشنامه در مناطق مرزی استفاده شده است. بدین صورت که پس از جمع آوری اطلاعات از سازمان های ذیربط شاخص های مرتبط با حاشیه نشینی بر روی میزان امنیت در شهرهای مرزی هنگ مرزی نهبندان (سربیشه، نهبندان، درح) مورد ارزیابی قرار گرفت و برای هر یک از اهداف سوالاتی در پرسشنامه بر اساس طیف لیکرت (بقایی، ۲۰۰۸) (۱- خیلی زیاد ۲- زیاد ۳- متوسط ۴- کم ۵- خیلی کم) پیش بینی و گنجانده شد. برای حصول از پایایی پرسشنامه، آزمون آلفا کرونباخ (نصیری، ۲۰۱۰) برای ۲۰ نمونه پرسشنامه به صورت موردی محاسبه گردید که نتیجه آن برابر با ۰.۸۵ بدست آمد و در نتیجه برای تحقیق حاضر ضریب پایایی مناسبی بود. نتایج نشان می دهد که میزان احساس امنیت شهروندان در ارتباط با حاشیه ها به میزان قابل توجهی پایین بوده، که در میان زنان درصد بالاتری را نشان می دهد، که باید با توانمند سازی حاشیه ها و آموزشهای لازم به ساکنان این مناطق به امنیت اجتماعی، کالبدی و فرهنگی آنها مبادرت ورزید.

کلمات کلیدی: حاشیه نشینی، احساس امنیت، امنیت اجتماعی، استان خراسان جنوبی

^۱- نویسنده مسئول: کارشناس ارشد دافوس. دانشگاه علوم انتظامی، شماره تماس و email@solaiman.52@gmail.com

همایش ملی خراسان جنوبی، نظم و امنیت

۱۳۹۲ - دانشگاه بیرجند

National Congress on South Khorasan, Discipline and Security (SKDS-2013)

مقدمه:

آمارها نشان می دهد که بیش از نیمی از مردم جهان در شهرها زندگی می کنند و از طرفی در حاشیه تمام شهرهای بزرگ دنیا سکونت گاه های غیر رسمی و حاشیه نشینان وجود دارند و مدیران شهری این کلان شهرها با مشکلات عدیده ای در مواجهه با آنان روبه رو هستند. حاشیه نشینی پدیده ای است که می تواند جامع همه مفاهیم و اشکال پدیده فقر باشد درحالیکه خود فقر نیست. می تواند در قالب تعاریف بد مسکنی قرار بگیرد، اما منحصر به ویژگی های محدود این پدیده نمی باشد. می تواند خصوصیات اجتماعی یک جامعه ناهنجار را در قالب رفتارهای مردمی و گروهی و انبوهی از فشارهای مسلط اقتصادی و اجتماعی داشته باشد، یک جامعه ناهنجار هم نیست. می تواند نوعی قانون شکنی و تصرف عدوانی زمین باشد، اما عین قانون شکنی هم نیست. بلکه حاشیه نشینی را باید پدیده خاص منحصر به فرد و دارای شناسنامه حیاتی مجزا دانست که برآیندی از همه نابرابری هاست که جهت دو قطب اقتصادی-اجتماعی شهری و روستایی کشورها و بویژه کشورهای در حال توسعه به وقوع پیوسته، رشد نموده و اثر گذاشته است. حاشیه نشینان کسانی هستند که در شهر سکونت دارند ولی به علل و عواملی نتوانسته اند جذب نظام اقتصادی، اجتماعی و فرهنگی شهر شوند و از خدمات شهری بهره مند گردند (عابدین در کوش، ۱۳۶۴:۱۳۷).

به طور کلی مفهوم حاشیه نشینی به معنای اعم شامل تمام کسانی است که در محدوده های اقتصادی شهر ساکن هستند ولی جذب اقتصاد شهر نشده اند .

حاشیه نشینی زاینده رشد شهرنشینی ناهمگون است. فقر اقتصادی و عدم دسترسی مهاجران به مشاغل متعارف رسمی شهری موجب می شود آنان مکان هایی را برای زندگی برگزینند که اغلب فاقد هرگونه تسهیلات شهری هستند و عمدتاً غیر قانونی و خارج از ضوابط ساخته می شوند. این مناطق بیش از سایر مناطق شهر مخفیگاه انواع فعالیت های غیر قانونی است و اغلب با جرائم بیشتری نسبت به مناطق درون شهر روبه رو هستند.

حاشیه نشینی و اسکان غیر رسمی، مساله ای گذرا و با ابعاد محدود نبوده و توافقی بر بقای باز تولید و بسط آن وجود دارد که حاکی از عدم کفایت راه حل ها و سیاست های متداول شهر است و رهیافت ها و اقدامات نوینی را می طلبد (صرافی، ۱۳۸۱:۵).

از آنجاییکه حاشیه نشینی با عوارضی مانند: فقر-سوابق قومی، فرهنگی متفاوت مهاجران در حاشیه و عدم وجود حریم خصوصی در ارتباط است، موجب بروز ویژگی های منفی شخصیتی مانند: پوچی و بی ارزشی، بی هویتی، حقارت، سرخوردگی و عدم توانایی در بروز احساساتی مانند خشم می گردد و خود می تواند یکی از عوامل اصلی بروز انواع بزهکاری هایی از جمله اعتیاد، برخوردهای فیزیکی و سرقت شود. پس با توجه به نقش پر رنگ حاشیه نشینی در برنامه ریزی های امنیتی، زیبا سازی و کاهش جرم و جنایت توجه به آن توسط مدیران شهری ضروری به نظر می رسد (لطفی و دیگران، ۱۳۸۹:۱۳۵-۱۴۵).

تحقیقات نشان می دهد که مناطق حاشیه نشین به دلیل بافت ناهمگون اجتماعی-فرهنگی از جرم خیزترین مناطق شهری محسوب می شوند. از این رو است که از مناطق حاشیه نشین به عنوان «جزیره آسیب» نام می برند. از دیدگاه برنامه ریزی شهری، حاشیه نشینی به توسعه شهری اطلاق می شود که بدون برنامه ریزی، هدایت، کنترل و بدون رعایت مقررات شهرسازی توسط مردم ایجاد می شود.

جرم، به هر فعل یا ترک فعلی که به موجب قانون، مجازاتی برای آن تعیین شده باشد و نوعی آسیب یا خسارت را همراه داشته باشد، اطلاق می شود. جرائم شهری، آن بخش از ناهنجاری های اجتماعی اند که در نتیجه پیدایش شهرنشینی و تشدید مشکلات ناشی از آنها پدیدار گشته و در سطوح مختلف خود موجب آسیب های ساختاری و کارکردی برای جامعه شهری می شوند. به اعتقاد پژوهشگران حاشیه شهرها بیش از دیگر مناطق زمینه ساز گسترش جرم زایی است.

همایش ملی خراسان جنوبی، نظم و امنیت

۱۳۹۲ - دانشگاه بیرجند

National Congress on South Khorasan, Discipline and Security (SKDS-2013)

در مواردی مجرمان پرونده هایی که جرم خود را در شهرهای بزرگ مرتکب می شوند برای فرار از قانون به حاشیه ها پناه می برند و چون نظارت قومی در این بخش ها کمتر مشاهده می شود، متخلفان و مجرمان به راحتی محیط زندگی مردمان ساکن در این مناطق را با ناامنی مواجه می کنند. با توجه به اینکه حاشیه نشینی از سویی معضل محسوب شده و از مناطق اصلی وقوع جرم در شهرها شناخته می شود و از سویی دیگر بر اساس قانون، افراد ساکن در این مناطق نیز باید از حقوق شهروندی کافی برخوردار باشند و به اندازه دیگر شهروندان، حق حیات در محیطی سالم و دور از خطر را داشته باشند، وظیفه مسئولان برای زدودن این مناطق از حضور مجرمان حرفه ایی، همچنین آموزش و آشنایی مردم این مناطق با حقوق خود سنگین تر است.

بیان مسئله:

رشد حاشیه نشینی در کشور ما بخصوص در کلان شهرها تهدید جدی برای امنیت اجتماعی بشمار می رود. چرا که در این مناطق به جهت عدم نظارت و کنترل اجتماعی به راحتی انواع بزهکاری ها و کژ رفتاری ها و آسیب هایی را شاهد هستیم که در نتیجه همه این عوامل دست به دست هم می دهند و امنیت اجتماعی را تهدید می نمایند. همچنین در مناطق حاشیه نشین با توجه به فقر جمعیت، فقر فرصت تحصیل و مطالعه و کلاً فقر فرهنگی، رشد استعدادها و توانمندی ها را از افراد سلب می نماید و موجب اختلاف در سطح درآمد و فرهنگ می شود که از علل عمده پریشانی خانواده ها و بزهکاری در فرزندان است.

شهرهای مرزی حوزه هنگ نهبندان از جمله سربیشه، نهبندان و شهر جدید درج با توجه به موقعیت آنان و وجود مرز مشترک با کشور جرم خیز و حادثه خیز افغانستان و اشتغال بسیاری از اقشار ضعیف و کم درآمد به کارهای غیر قانونی و بر اساس افزایش جمعیت در چند سال اخیر، از موقعیت خاصی برخوردار بوده است بطوریکه اگر به وضعیت اقتصادی و اجتماعی این اقشار رسیدگی نشود در حجم بسیار وسیعی در چند سال آینده شاهد بزهکاری و ازدیاد جرائم در این شهرها خواهیم بود. رشد سریع جمعیت و اختلاط قومیت های مختلف در این حاشیه ها می باشد که نگرانی هایی را برای ساکنان این محلات به وجود آورده است. لذا در این تحقیق در نظر است میزان تاثیر حاشیه نشینی بر امنیت شهرهای مرزی حوزه هنگ نهبندان از دیدگاه ساکنین شهرها مورد بررسی قرار گیرد.

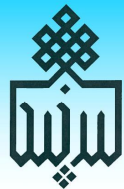
اهمیت و ضرورت موضوع:

با توجه به وضعیت کنونی جامعه شهری ایران، پدیده حاشیه نشینی یا اسکان غیر رسمی یکی از مهمترین معضلات اجتماعی شهری است. در تبیین کلی این پدیده اجتماعی-اقتصادی ناشی از علل ساختاری مانند نابرابری در فرصت ها، توزیع منابع، ثروت و درآمد جامعه می باشد که در فرآیند رشد و توسعه به شکل های عدم تعادل منطقه ای، شهری و روستایی ظهور کرده است.

با توجه به فقر بالا و میزان امید به زندگی پایین، اختلاط مردم با فرهنگ ها و آداب مختلف، عدم نظارت مستمر قانونی و...، بررسی این موضوع در قالب یک پژوهش در رابطه با شهرهای مرزی استان خراسان جنوبی (هنگ مرزی نهبندان) به عنوان یکی از نقاط جرم خیز اما کنترل شده که با رشد جمعیتی در چند سال اخیر روبرو شده است و به تبع میزان جرائم و بزهکاری در آن تا حدی افزایش یافته، لازم و ضروری می نماید.

مبانی نظری:

در فرهنگ عمید، حاشیه در لغت به معنی کنار هر چیز و کنایه از کسان و اطرافیان آمده است. اصطلاح حاشیه نشینی با تعبیری همچون اسکان غیر رسمی، سکونتگاه های خودرو و زاغه نشینی تقریباً مترادف است. مارشال کلینار معتقد است حاشیه، فرهنگ مخصوص به خود را دارد و این فرهنگ یک شیوه زندگی است. نوع معیشت رایج در حاشیه از نسلی به نسل

همایش ملی خراسان جنوبی، نظم و امنیت

اردیبهشت ۱۳۹۲ - دانشگاه بیرجند

National Congress on South Khorasan, Discipline and Security (SKDS-2013)

دیگر منتقل می شود و معمولاً دارای فرهنگ مخصوص به خود است. فرهنگ حاشیه نشینی بازتاب شیوه زندگی طبقات پایین است که معمولاً به عنوان فرهنگ فقر شناخته می شود.

صاحب نظرات معتقدند میزان جرائم شهری با درجه توسعه شهری در رابطه است. به موازات جمعیت شهری، میزان جرائم بالا می رود (شکویی، ۱۳۶۵:۱۰۲). به نظر رابرت پارک، تراکم و تحرک معیت (از ویژگی های بارز شهر) مترادف با حضور جرم، طلاق و اختلاف روانی است و شاخص مناسب اندازه گیری آن انومی است. رشد شهرها مساوی است با جایگزین روابط غیر مستقیم و ثانوی به جای روابط مستقیم و چهره به چهره.

بر پایه نظریه پارک، شهر بهترین مکان برای ظهور بی سازمانی است، بخصوص به واسطه خللی که به زندگی خانوادگی و روابط همسایگی یعنی به پاسداری عادت و سنن وارد می آورد. پارک و همکاران وی دست یافتند که: ۱- شهر مملو از جمعیت و تنوع فرهنگی است. ۲- جامعه شهری فاقد نظام اجتماعی همگون و یگانه است. ۳- فاصله طبقاتی در شهر بسیار زیاد است. ۴- شهر از نرخ بالای مهاجرین برخوردار است و ۵- در شهر میزان جرائم بالاست.

مطالعه برنارد لندر نشان می دهد که در مناطق دارای جمعیت ناپایدار، میزان بی سازمانی اجتماعی بیشتر است. جمعیت ناپایدار از ویژگی های مناطق حاشیه نشینی است.

کته، فیزیکدان و منجم بلژیکی به کمک اعداد و ارقام، همبستگی و ارتباط محیط جغرافیایی و جرم را نشان داد. به اعتقاد وی، جرائم ارتكابی در یک جامعه و نوسانات متناوب آن مانند یک تابع ریاضی وابسته به تغییرات شرایط اقتصادی و اجتماعی زمان و مکان است در مناطق شهری میزان جرم و جنایت بسیار بیشتر است این واقعیت از آنجا نشأت می گیرد که در شهرها در مقایسه با روستا اجناس و کالاهای بسیار بیشتری برای فروش و سرقت وجود دارد. به هر حال مهاجرت افراد از روستا به شهر در دهه های اخیر برای امرار معاش و زندگی در مناطقی که جرم خیر بوده و از لحاظ اجتماعی در انزوا است، مزید بر علت بوده تا نرخ جرم افزایش یابد (استوز ۱۹۹۵، کوزنز، ۲۰۰۷) و در حقیقت امروزه جرم بیشتر در جوامعی پدیدار می گردد که اختلاف طبقاتی شدید و ناهمگونی ثروت و کیفیت زندگانی وجود داشته باشد (کوزنز، ۲۰۰۷:۲۳۲). برای افراد کم درآمد هم، چنین عواملی (اختلاف طبقاتی و...) تمایل به جرم را افزایش می دهد. این افراد برای امرار معاش و پیدا کردن یک نوع وجهه اجتماعی و بدست آوردن کالا به جرم روی می آورند. در این بین، نواحی شهری، از کنت با توجه به وضعیت کنونی جامعه شهری ایران، پدیده حاشیه نشینی یا اسکان غیر رسمی یکی از مهمترین معضلات اجتماعی شهری است. در تبیین کلی این پدیده اجتماعی-اقتصادی ناشی از علل ساختاری مانند نابرابری در فرصت ها، توزیع منابع، ثروت و درآمد جامعه می باشد که در فرآیند رشد و توسعه به شکل های عدم تعادل منطقه ای، شهری و روستایی ظهور کرده است.

بررسی ویژگی های جوامع اسکان غیر رسمی و حاشیه ای نشان می دهد که این جوامع یا از مهاجرین تهیدست روستایی و یا اقشار محروم شهری می باشند و عل رغم این که محلات حاشیه نشین هر یک ویژگی های منحصر به فردی دارند ولی در برخی خصوصیات از جمله فقر و آسیب های اجتماعی گسترده مشابهند.

حاشیه نشینی در ایران بر اساس دلایل بشماری اکنون یک معضل ملی محسوب شود که با ادامه روند فعلی بی شک به یک فاجعه ملی منجر خواهد شد. ابعاد معضلاتی که حاشیه نشینی باعث نشو و نمای آنها شده است، بسیار فراتر از عدم هماهنگی در بافت فیزیکی شهرهاست. حاشیه نشینان اغلب متشکل از مهاجران روستایی هستند که از روستا به شهر روی آورده اند عمدتاً حامل خصلت های اجتماعی هستند که با خصایص جامعه شهری سنخیتی ندارد. آسیب های اجتماعی و سهم بالایی از وقوع جرم و جرائم در کشور به حاشیه نشینان اختصاص یافته است، به دلیل عدم تطابق هنجاری و ناآل نشدن به یک شناخت جامع از حاشیه نشینان و همچنین سطح نازل معیشت اقتصادی این طبقه، یک نوع انحرافات نهادینه شده در کنش بسیاری از آنها به چشم می خورد، قاچاق مواد مخدر و جنایت های مبتنی بر هیچ نگاری ارزش های جامعه از موارد قابل ذکر هستند.

همایش ملی خراسان جنوبی، نظم و امنیت

۱۳۹۲ - دانشگاه بیرجند

National Congress on South Khorasan, Discipline and Security (SKDS-2013)

فقر و آسیب های اجتماعی موجود و پیش روی ساکنان حاشیه ها باعث بوجود آمدن عدم احساس امنیت و آرامش در نزد ساکنان این محله ها (در نتیجه عدم رعایت قانون و بی توجهی به آن از طرف برخی از ساکنان و افراد وارد شده به این مناطق و وجود افراد با فرهنگ های مختلف در این مناطق) گشته است. گسترش ناامنی می تواند به رواج بی نظمی اجتماعی مدد برساند و این خود سبب ساز آن چیزی است که جی بشلز آن را خشونت می نامد (بشلز، ۱۹۷۰: ۸۲)، خشونتی که ضد اجتماعی است و خود موجب اختلال مجدد و تشدید شده در نظم اجتماعی می شود (ربانی و افشار کهن، ۱۹۹-۱۸۰: ۱۳۸۳). بنابراین و با توجه به فقر بالا و میزان امید به زندگی پایین، اختلاط مردم با فرهنگ ها و آداب مختلف، عدم نظارت مستمر قانونی و...، بررسی این موضوع در قالب یک پژوهش و در رابطه با شهر های مرزی استان خراسان جنوبی (هنگ مرزی نهبندان) به عنوان یکی از نقاط جرم خیز اما کنترل شده که با رشد جمعیتی در چند سال اخیر روبرو شده است و به تبع میزان جرائم و بزهکاری در آن تا حدی افزایش یافته، لازم و ضروری می نماید.

روش تحقیق:

به منظور انجام تحقیق حاضر از روش مطالعه کتابخانه ای و پر نمودن پرسشنامه در شهر های مرزی استفاده شده است. بدین صورت که پس از جمع آوری اطلاعات از سازمان های ذیربط شاخص های مرتبط با حاشیه نشینی بر روی میزان امنیت در شهر های مرزی هنگ مرزی نهبندان (سربیشه، نهبندان، درج) مورد ارزیابی قرار گرفت و برای هر یک از اهداف سوالاتی در پرسشنامه بر اساس طیف لیکرت (بقایی، ۲۰۰۸) (۱- خیلی زیاد ۲- زیاد ۳- متوسط ۴- کم ۵- خیلی کم) پیش بینی و گنجانده شد. روایی تحقیق با مطالعه متون و منابع علمی و مشخص نمودن شاخص های هر کدام از ابعاد و استفاده از نظر کارشناسان انجام گرفت و جهت بررسی پایایی پرسشنامه از روش آزمون آلفای کرونباخ ابتدا یک آزمون مقدماتی انجام، تعداد ده پرسشنامه خارج از جامعه آماری توزیع و پس از جمع آوری با استفاده از آزمون الفای کرونباخ ضریب آن معادل ۰/۸۵/بدهست آمد که اعتبار لازم را داشت. جامعه آماری مورد بررسی حاشیه نشینان شهر های مرزی هنگ مرزی نهبندان (سربیشه، نهبندان، درج) بودند که با استفاده از فرمول کوکران (نصیری، ۲۰۱۰) و روش نمونه گیری تصادفی (با در نظر گرفتن وقت و هزینه) ۹۷ نفر از آنها به عنوان نمونه انتخاب شدند. پس از تکمیل پرسشنامه ها، با کمک نرم افزار آماری SPSS v19 (بقایی، ۲۰۰۸) اطلاعات طبقه بندی و با بهره گیری از آمار توصیفی و شاخص های مرکزی، برای تجزیه و تحلیل داده ها از آماره کای اسکور (همت زاده، ۲۰۰۶) و جهت تعیین میزان همبستگی بین متغیر های مستقل و وابسته ضریب همبستگی اسپیرمن (همت زاده، ۲۰۰۶) استفاده شد.

حاشیه نشینی و آسیب های اجتماعی:

حاشیه نشینی در اصل همزاد شهر های امروزی است. هر نقطه شهری که فاقد استانداردهای خدمات و زیر ساخت های شهری از جمله مسکن، زیر ساخت ها، معابر، خدمات آب، تلفن و فاضلاب باشد، به اصطلاح حاشیه خوانده می شود. طبیعی است که ساکنین این نواحی از حقوق شهروندی و از تمامی امکانات زندگی در یک شهر بزرگ محروم می مانند. مدل درآمدی بیشتر حاشیه نشینان کاذب یا نابه هنجار است. تکدی گری، دست فروشی، گرایش به اعمال خلاف قانون و... تنها راه هایی است که بیشتر آنها برای گذران زندگی به آن متوسل می شوند. انطباق و سازگاری در حاشیه شهرها بسیار پایین است و مردمی که از فرهنگ های متفاوت و نگرش های متفاوت مجبور به زندگی در حاشیه شهر های بزرگ شده اند، اغلب نه با تفاهم بلکه با تخاصم در کنار یکدیگر زندگی می کنند و بدیعی است که آنها احساس امنیت را تجربه نمی کنند و نمی توانند از نظر شغلی، کاری و خانوادگی آرامشی احساس کنند و در ادامه اینکه طبیعی است که خانواده و فرزندان بیشتری آسیب ها را در حاشیه شهرها می بینند و حتی گاه نمی توانند هویت خود را حفظ کنند (صدیق سروستانی، ۱۳۸۶: ۵۴). کودکان و نوجوانان ساکن این سکونت گاه های غیر رسمی اغلب منفعل هستند و نمی توانند در مواجهه با مشکلات اعتماد به نفس کافی داشته باشند. آرزوها و امیال سرکوب شده آن ها و رسیدن به زندگی ایده آل در سراب مهاجرت به شهر های بزرگ و تمایل به کسب

همایش ملی خراسان جنوبی، نظم و امنیت

۱۳۹۲ - دانشگاه بیرجند

National Congress on South Khorasan, Discipline and Security (SKDS-2013)

موفقیت های یک شبه در ذهن جوانان می تواند بسیار خطرناک و منتج به نتایج بسیار منفی شود. پیوند خانوادگی در این خانواده های نیز بسیار ضعیف است. از آنجایی که این قشر اغلب کارگر با دستمزدهای بسیار پایین هستند، ناچارند برای کسب درآمد کافی ساعت های طولانی کار کنند و به این ترتیب اندک اندک و در طول زمان پیوند های خانوادگی شان کم رنگ و کم رنگ تر می شود و آسیب های ناشی از آن گریبانگیر خانواده خواهد شد، گاه حتی کودکان و نوجوانان تبدیل به نیروی کار می شوند و پدیده کودکان کار و خیابانی که هم اکنون در بسیاری از کلان شهرها با آن مواجه هستیم در واقع از حاشیه شهرها نشات می گیرد. طبیعی است که مشکلات حاشیه نشینان محدود به جمعیت خودشان نمی شود و تمام بدنه جامعه را در بر می گیرد زیرا جامعه به صورت یک شبکه است و تمامی ابعاد آن به هم مربوط است (همان منبع، ۹۲). به ویژه در کلان شهرها این مشکلات دوجندان می شود زیرا در کلان شهرها انجام وظایف شهروندی توسط تمام شهروندان می توان مشکلات را حل کند و به صورت زنجیره وار همه به هم مربوط شوند. حال با نادیده گرفتن جمعیت حاشیه نشین در حومه شهرها در واقع چشم خود را روی دزدی، تکدی گری و کلاهبرداری بسته است و این آسیب ها در تمامی جامعه تسری پیدا می کند. به عبارت دیگر حاشیه نشینی یکی از بسترهای وسیع ناهنجاری های گوناگون است که می تواند جامعه را با بحران های متعددی رو به رو کند افزایش سرقت، قتل، فروش مواد مخدر، دست فروشی، زنان خیابانی، کودکان کار و مواردی از این دست در واقع حاصل بی توجهی به حاشیه کلان شهرها و مدیریت آنهاست. هر چند نمی توان این واقعیت را نادیده گرفت که افزایش حاشیه نشینی بارزترین نشانه فقر در جوامع است و هر قدر فقر بیشتر شود زنگ خطر جرائم و آسیب های اجتماعی ناشی از آن بیشتر می شود.

گسترش روز افزون زاغه نشینی و اسکان غیر رسمی به عنوان بارزترین نماد فقر شهری کشورهای در حال توسعه که بدنبال تحولات ساختاری و بروز مشکلات اقتصادی و اجتماعی همچون رشد جمعیت، رشد شهرنشینی و مهاجرت های روستایی لجام گسیخته در شهرهای مختلف جهان، به ویژه کشورهای در حال توسعه نمایان شده است، دستاورد فرآیند جهانی شدن پس از جنگ جهانی دوم محسوب می شود. امروزه با توجه به شهری شدن آینده جهان این پدیده به عنوان چالشی جدی فراروی این کشورها قرار گرفته است و پایداری جهانی را از ابعاد مختلف با محالات و ناممکن هایی مواجه ساخته است. (پور احمد و دیگران، ۱۳۸۹: ۵).

آمارها نشان می دهد بخش عمده ای از جرائم و آسیب های اجتماعی شهرها با محلات حاشیه نشین در ارتباط است و ضریب امنیت اجتماعی پایینی را داراست. حال این سوال پیش می آید که چه عواملی باعث تشدید آسیب های اجتماعی در محلات حاشیه نشین می شود؟

گرچه امروزه حاشیه ها را جزئی از شهرها می دانیم که بافتی مشترک با شهرها پیدا کرده اند ولی حاشیه ها اغلب دارای فرهنگ ناباوروری هستند و همچنان به مناطق جرم خیز و مشکل زا تبدیل می شوند. مناطقی که به گفته برخی جامعه شناسان، فرهنگ فقر یا فقر منطقه ای مشخصه اصلی این مناطق است و جرم و جنایت که زاییده این فرهنگ است، نه تنها تهدیدی علیه ساکنین خود بشمار می رود، بلکه نگرانی ساکنین شهرها را نیز برانگیخته است و امنیت اجتماعی را از هر نظر تهدید می کند. با توجه به رشد حاشیه نشینی و کم رنگ شدن مرز حد فاصلی میان شهرها و حاشیه ها از یک سو و افزایش ناامنی در این مناطق از سوی دیگر، این سوال مطرح می شود که اولاً چه عواملی در وقوع جرائم و نهایتاً پایین بودن امنیت اجتماعی در این مناطق دخیل است و ثانیاً از چه طریقی می توان به حذف نقاط حاشیه نشین و بالا بردن ضریب امنیت اجتماعی اقدام نمود.

توسعه شهری در معنای عام آن، بر اثر بازتاب فضای اسکان غیر رسمی، ناپایدار شده است. بنابراین نه می توان به امید حل خود به خودی این مساله آن را رها کرد و نه با برخورد مقطعی، گزینشی و پراکنده کاری در « اینجا و آنجا » پاسخگوی آن بود. همچنین این احتمال نیز وجود دارد که مداخله های نسنجیده خود شوقی برای گسترش مساله باشد و در نتیجه به دنباله

همایش ملی خراسان جنوبی، نظم و امنیت

۱۳۹۲ - دانشگاه بیرجند

National Congress on South Khorasan, Discipline and Security (SKDS-2013)

روی از اتفاقات و نه هدایت و کنترل آنها ختم شود. پیدایش و گسترش اسکان غیر رسمی گویای وجود موانع ساختاری و خدمات رسانی لازم مرتبط با آن برای اقشار کم درآمد شهری در سطح کلان است، که حوادث غیر مترقبه منجر به جابجایی های ناگهانی جمعیت (مانند جنگ و خشکسالی) نیز آن را حادث می سازد. همچنین در سطح خرد نیز، ضعف مدیریت شهری (به ویژه در هدایت، نظارت و کنترل)، وجود منافع نامشروع گروه های ذی نفع و ذی نفوذ محلی و برخوردهای غیر قانونمند در پذیرش یا رد این سکونت گاه ها، مساله را تشدید کرده است. واقعیت این است که انتقال ناگهانی بسیاری از ساکنان سکونت گاه های غیر رسمی از شیوه معیشت سنتی و رسمی روستایی به معیشت نامشخص و نوبنی که تمهیدات لازم و متناسب شهرنشینی، در ابعاد اقتصادی، اجتماعی، فرهنگی و کالبدی، فراهم نیست، آنها را به سکونت گاه های ناپایداری کشانده است که به منظور جای پا یافتن در شهر و به امید طی دوره گذار، انتخاب شده اند. علاوه بر این، مساله باتکلیفی بسیاری از این سکونت گاه ها از نظر قانون (ساکنان را دائم در خطر تخریب، تخلیه و تعرض رسمی نگاه می دارد) موجب احساس ناامیدی و عدم امنیت خانوارها و مانع تلاش، مشارکت اجتماعی و همبستگی آنها با جامعه شهری است. امری که پیامدهای نامطلوب فرهنگی (حتی برای نسل های آتی آنها و محیط های مجاور) در بردارد (هیات وزیران جمهوری اسلامی ایران مصوبه شماره ۴۴۸۳ ت ۲۹۲۷۱ ه ۱۳۸۲/۱۱/۲۶). از طرف دیگر همچنانکه گفته شد در بسیاری شهرها به خصوص شهرهای بزرگ مجرمان شهری برای فرار از قانون به حاشیه ها پناه می برند که این خود بر شدت ناامنی و احساس عدم امنیت ساکنان می افزاید.

بنابر پیش بینی سازمان ملل شهرهای جهان باید طی ۱۵ سال آینده برای ۶۷۰ میلیون نفر خانه بسازند، که هزینه آن بالغ بر ۲۹۴ میلیارد دلار خواهد بود، که مبلغی بس هنگفت است اما با تدابیر سازمان های بین المللی و کشورها می توان آن را تامین کرد (پور احمد و دیگران، ۱۳۸۹: ۳)، اما مشکل فراتر از پول است. معضل و مشکل اصلی که باعث بوجود آوردن تاثیرات منفی از لحاظ روانی بر ساکنان حاشیه ها گشته و در تشدید ناامنی و بروز جرائم نقش بسزایی دارد این است که حاشیه نشینان توسط دولت ها، سیاستمداران، رسانه ها و حتی بیشتر افراد جامعه مورد اغفال و بی احترامی قرار می گیرند (پور احمد و دیگران، ۱۳۸۹: ۳)، که این خود زمینه بروز جرائم و ناامنی توسط مجرمان را فراهم ساخته و بر ساکنان از لحاظ روانی اثرات منفی می گذارد.

رشد حاشیه نشینی در کشور ما بخصوص در کلان شهرها تهدید جدی برای امنیت اجتماعی بشمار می رود. چرا که در این مناطق به جهت عدم نظارت و کنترل اجتماعی به راحتی انواع بزهکاری ها و کژ رفتاری ها و آسیب هایی را شاهد هستیم که در نتیجه همه این عوامل دست به دست هم می دهند و امنیت اجتماعی را تهدید می نمایند. همچنین در مناطق حاشیه نشین با توجه به فقر جمعیت، فقر فرصت تحصیل و مطالعه و کلاً فقر فرهنگی، رشد استعدادها و توانمندی ها را از افراد سلب می نماید و موجب اختلاف در سطح درآمد و فرهنگ می شود که از علل عمده پریشانی خانواده ها و بزهکاری در فرزندان است.

شهرهای مرزی هنگ مرزی نهبندان از جمله سربیشه، نهبندان و شهر جدید درح با توجه به موقعیت آنان و وجود مرز مشترک با کشور جرم خیز و حادثه خیز افغانستان و اشتغال بسیاری از اقشار ضعیف و کم درآمد به کارهای غیر قانونی و بر اساس افزایش جمعیت در چند سال اخیر، از موقعیت خاصی برخوردار بوده است بطوریکه اگر به وضعیت اقتصادی و اجتماعی این اقشار رسیدگی نشود در حجم بسیار وسیعی در چند سال آینده شاهد بزهکاری و انجام کارهای خلاف قانون و شرع در این شهرها خواهیم بود. رشد جمعیت در این شهرها موجب ایجاد مناطقی با عنوان مناطق حاشیه نشین و اسکان غیر رسمی گشته و به تبع آن میزان جرائم در این مناطق نیز افزایش یافت که نتیجه رشد سریع جمعیت و اختلاط قومیت های مختلف در این حاشیه ها می باشد که نگرانی هایی را برای ساکنان این محلات به وجود آورده است. پژوهش فوق در راستای تحلیل این موضوع و بررسی میزان احساس مناطق حاشیه نشین از دیدگاه ساکنان آن به رشته تحریر در آمده است.

همایش ملی خراسان جنوبی، نظم و امنیت

اردیبهشت ۱۳۹۲ - دانشگاه بیرجند

National Congress on South Khorasan, Discipline and Security (SKDS-2013)

تجزیه و تحلیل :

همانطور که ذکر گردید هدف اصلی پژوهش تبیین دیدگاه شهروندان نسبت به مناطق حاشیه نشین با تاکید بر امنیت و بزهکاری و جرائم است. بر این اساس گویه هایی در نظر گرفته شده، سوالاتی در قالب پرسشنامه مطرح گردید که نتایج آن در جدول های زیر ذکر شده است.

در این تحقیق، یافته های توصیفی با توجه به گروه های اجتماعی دارای هویت متمایز (گروه های سنی، جنسی و تحصیلی) به دست آمده و توصیف شده اند. این یافته ها نشان می دهند که میانگین سن جمعیت نمونه ۳۷.۱۱ سال، حداکثر سن ۵۹ سال و حداقل آن ۱۷ سال است. ۸۱.۹۹ درصد کل جمعیت نمونه را مردان و ۱۸.۰۱ درصد را زنان تشکیل داده اند. از طرفی در خصوص میزان تحصیلات پاسخگویان باید اشاره نمود که بیش از نیمی از پرسش شوندهان (۶۳.۵۴) تحصیلاتی در حد زیر سیکل (زیر دیپلم) داشته و ۲۰.۷۱ درصد تحصیلاتی در حد دیپلم و مابقی (۱۵.۷۵) تحصیلات دانشگاهی داشته اند.

* تا چه میزان از زندگی در حاشیه شهر های مرزی احساس امنیت می کنید؟

از آنجایی که مناطق مرزی جزو مناطق پر خطر کشور بوده اند و از طرفی کسانی که در حاشیه این شهرها زندگی می کنند بیشتر افرادی هستند که فعالیت های غیر قانونی دارند از اینرو در خصوص احساس امنیت در مناطق حاشیه نشین مرزی به پرسش از پرسش شوندهان پرداخته و نتایج نشان می دهد که ۴۰.۸۸ درصد پاسخگویان معتقدند در سطح خیلی کم امنیت در منطقه بر قرار است. از طرفی تنها ۱۰.۴۹ درصد پرسش شوندهان معتقدند سطح امنیت در حاشیه شهرهای مرزی مورد مطالعه در سطح زیاد و خیلی زیاد است.

جدول ۱: میزان احساس امنیت حاشیه نشینان

گویه	فراوانی	درصد	فراوانی تجمعی
خیلی زیاد	۲	۱.۱۰	۱.۱۰
زیاد	۱۷	۹.۳۹	۱۰.۴۹
متوسط	۲۵	۱۳.۸۱	۲۴.۳
کم	۶۳	۳۴.۸۰	۵۹.۱
خیلی کم	۷۴	۴۰.۸۸	۱۰۰
جمع	۱۸۱	۱۰۰	

* آیا زندگی در حاشیه شهر بر بروز رفتار نابه هنجار در اعضای خانواده شما تاثیر دارد؟

همواره زندگی در مناطق پر خطر و دارای فساد بالا و سطح امنیت پایین باعث گرایش افراد به سمت و سوی کارهای غیر قانونی و بروز رفتار های نابه هنجار در آن محیط می گردد لذا در این خصوص به بررسی تاثیر حاشیه مرزی بر روی میزان رفتار های نابه هنجار در اعضای خانواده پرداخته و نتایج نشان داد ۵۱.۹۳ درصد پاسخگویان معتقدند زندگی در مناطق حاشیه شهری بر ری رفتار های نابه هنجار اعضای خانواده آنها در سطح زیاد تاثیر گذار است و تنها ۴.۴۱ درصد پرسش شوندهان که عموماً از افراد متعصب بوده اند معتقدند که تاثیر خیلی کمی بر روی رفتار های نابه هنجار اعضای خانواده دارا هستند.

همایش ملی خراسان جنوبی، نظم و امنیت

۱۳۹۲ - دانشگاه بیرجند

National Congress on South Khorasan, Discipline and Security (SKDS-2013)

جدول ۲: تاثیر حاشیه مرزی بر روی رفتار های نابهنجار در اعضای خانواده

گویه	فراوانی	درصد	فراوانی تجمعی
خیلی زیاد	۱۹	۱۰.۴۹	۱۰.۴۹
زیاد	۹۴	۵۱.۹۳	۶۲.۴۲
متوسط	۳۹	۲۱.۵۴	۸۳.۹۶
کم	۲۱	۱۱.۶۰	۹۵.۵۶
خیلی کم	۸	۴.۴۱	۱۰۰
جمع	۱۸۱	۱۰۰	

* حاشیه شهرها تا چه اندازه در افزایش جرائم تاثیر دارند؟

اکثر افراد بی بضاعت و کم درآمد در سطح شهرها عموماً برای زندگی به مناطق حاشیه ای وارد شده و در آنجا سکنی می پذیرند از اینرو در این مناطق به علت شرایط نامطلوب اقتصادی-اجتماعی موجود سطح جرائم بالا بوده و حجم بالایی از افراد مجرم می باشند. در اینخصوص به بررسی تاثیر حاشیه شهرها بر روی افزایش جرائم پرداخته و نتایج نشان می دهد که ۴۱.۹۸ درصد پرسش شوندگان معتقدند در سطح زیاد و تنها ۴.۹۷ درصد در سطح خیلی کم معتقدند حاشیه شهرها بر روی افزایش جرائم تاثیر گذارند. در مجموع ۸۰.۶۵ درصد پرسش شوندگان معتقدند که حاشیه شهرها تاثیر متوسط رو به زیاد و خیلی زیاد دارند.

جدول ۳: تاثیر حاشیه شهرها بر روی افزایش جرائم

گویه	فراوانی	درصد	فراوانی تجمعی
خیلی زیاد	۲۱	۱۱.۶۰	۱۱.۶۰
زیاد	۷۶	۴۱.۹۸	۵۳.۵۸
متوسط	۴۹	۲۷.۰۷	۸۰.۶۵
کم	۲۶	۱۴.۳۶	۹۵.۰۱
خیلی کم	۹	۴.۹۷	۱۰۰
جمع	۱۸۱	۱۰۰	

* تا چه حد افراد مایل به زندگی در این مناطق هستند ؟

همانطور که ذکر گردید اکثر افراد ساکن در حاشیه شهرها افراد کم درآمد و بی بضاعت می باشند که به تکدی گری و قاچاق و اعمال خلاف می پرداختند از اینرو اکثر افراد اگر مجبور در زندگی در این مناطق نباشند مایل به زندگی در حاشیه شهرها نمی باشند در این خصوص در جدول ۴ به بررسی میزان تمایل به زندگی در حاشیه ها پرداخته و نتایج نشان داد که ۴۳.۰۹ تمایلی در سطح خیلی کم و ۲۳.۷۵ درصد در حد کم تمایل به زندگی در این مناطق دارهستند. که در مجموع نشان دهنده تمایل خیلی کم افراد برای زندگی در این مناطق است.

همایش ملی خراسان جنوبی، نظم و امنیت

ارديبهشت ۱۳۹۲ - دانشگاه بیرجند

National Congress on South Khorasan, Discipline and Security (SKDS-2013)

جدول ۴: میزان تمایل به زندگی در مناطق حاشیه ای شهرهای مرزی

گویه	فراوانی	درصد	فراوانی تجمعی
زیاد	۱۹	۱۰.۴۹	۱۰.۴۹
متوسط	۴۱	۲۲.۶۵	۳۳.۱۴
کم	۴۳	۲۳.۷۵	۵۶.۸۹
خیلی کم	۷۸	۴۳.۰۹	۱۰۰
جمع	۱۸۱	۱۰۰	

* سطح جرائم در این مناطق را تا چه حد ارزیابی می کنید؟

در جدول ۵ به بررسی سطح جرائم در حاشیه ها پرداختیم و نتایج نشان داد که ۷۲.۳۶ درصد از پاسخ دهندگان معتقدند در سطح زیاد و خیلی زیاد معتقدند سطح جرائم در حاشیه شهرهای مرزی بسیار بالاست.

جدول ۵: بررسی سطح جرائم در حاشیه ها

گویه	فراوانی	درصد	فراوانی تجمعی
خیلی زیاد	۶۸	۳۷.۵۶	۳۷.۵۶
زیاد	۶۳	۳۴.۸۰	۷۲.۳۶
متوسط	۳۷	۲۰.۴۴	۹۲.۸۰
کم	۱۲	۶.۶۲	۹۹.۴۲
خیلی کم	۱	۰.۵۵	۱۰۰
جمع	۱۸۱	۱۰۰	

در جدول ۶ ضریب همبستگی اسپیرمن مابین متغیرهای مختلف حاشیه نشینی و نقش آن بر روی میزان امنیت این مناطق نمایش داده شده است نتایج نشان می دهد که متغیر میزان تمایل به زندگی در حاشیه شهرهای مرزی با متغیر میزان امنیت هیچگونه رابطه مثبت و معنی داری وجود ندارد. از طرفی مابین متغیرهای میزان رضایت از زندگی در حاشیه شهرهای مرزی، میزان تاثیر حاشیه نشینی در افزایش جرم و سطح جرائم در حاشیه شهرهای مرزی و تاثیر آن بر روی متغیر میزان امنیت در سطح ۰.۰۵ رابطه مثبت و معنی داری وجود دارد یعنی با اطمینان ۹۵٪ می توان اظهار نمود که مابین متغیرهای ذکر شده و سطح امنیت در آن مناطق رابطه مثبت و معنی داری وجود دارد. همچنین مابین متغیرهای میزان تاثیر حاشیه نشینی بر روی رفتار ناهنجار در اعضای خانواده و تاثیر آن بر روی میزان امنیت در سطح ۰.۱ رابطه مثبت و معنی داری وجود دارد یعنی می توان با اطمینان ۹۹ درصد اظهار نمود مابین متغیر ذکر شده و میزان امنیت در این مناطق رابطه مثبت و معنی داری وجود دارد.

همایش ملی خراسان جنوبی، نظم و امنیت

اردیبهشت ۱۳۹۲ - دانشگاه بیرجند

National Congress on South Khorasan, Discipline and Security (SKDS-2013)

جدول ۶: ضریب همبستگی اسپیرمن مابین متغیرهای تحقیق

سطح معناداری	ضریب همبستگی اسپیرمن	گویه
۰.۰۴	۰.۳۳۵*	میزان رضایت از زندگی در حاشیه شهرهای مرزی
۰.۰۰۰	۰.۶۸۱**	میزان تاثیر حاشیه نشینی بر روی رفتار نابهنجار در اعضای خانواده
۰.۰۰۳	۰.۱۱۹*	میزان تاثیر حاشیه نشینی در افزایش جرم
۰.۰۰۸	۰.۰۴۷	میزان تمایل به زندگی در حاشیه شهرهای مرزی
۰.۰۰۱	۰.۲۳۶*	سطح جرائم در حاشیه شهرهای مرزی

** معنی داری در سطح ۱٪ * معنی داری در سطح ۵٪

بحث و نتیجه گیری:

افراد فقیر شهرها، در محله های مختلف شهری پراکنده اند اما بیشترین تمرکز فقر در سکونت گاه های غیر رسمی که معمولاً در حواشی شهرها وجود می آیند مشاهده می شود. هر چند نمی توان تمامی ساکنین این سکونت گاه ها را فقیر دانست. فقر یک محصول طبیعی نبوده و منبعت از ساختار قدرت می باشد. فلسفه وجودی بعضی نظامات حکومتی موجود بر فقر استوار است و فقر در آنها باز تولید می گردد. قطبی شدن شهرها و بوجود آمدن سکونت گاه های غیر رسمی مولود ساختار غلط اقتصادی، اجتماعی، فرهنگی و سیاسی است.

تصور نادرستی که وجود دارد این است که تمامی ساکنان حاشیه شهرها مهاجران روستایی هستند. در حالیکه این سکونت گاه ها به علت پدیده فقر شهری به وجود آمده اند و بخشی از سرریزهای اقتصادی و اجتماعی شهرها که نمی توانند جذب بازارهای رسمی زمین، مسکن و اقتصاد شهر شوند نیز برای دسترسی به مسکن در حد استطاعت خود به این سکونت گاه ها پناه می آورند. مشکل عمده ساکنین حاشیه شهرها مسکن نیست بلکه مشکلات اجتماعی و اقتصادی و به ویژه اشتغال است. این مشکلات با گره خوردن بر حاشیه نشینی به عنوان یک درد یا یک معضل افزوده و در نتیجه باعث بوجود آمدن مشکلات و معضلات بیشتر و در راس آنها ایجاد ناامنی برای ساکنین و بدنه شهر خواهد شد.

منابع:

- ۱- پور احمد، احمد و دیگران (۱۳۸۹). شهرهای در سایه؛ ترجمه، انتشارات دانشگاه تهران، چاپ اول.
- ۲- ربانی، رسول و جواد، افشار کهن (۱۳۸۳). شهرنشینی و امنیت: تحقق در عوامل و شرایط موثر بر امنیت در شهرها (مطالعه موردی: شهر جدید بهارستان)، مجموعه مقالات همایش مسائل شهرسازی ایران، جلد دوم، ۱۸۰-۱۹۹.
- ۳- صدیق سروستانی، رحمت الله (۱۳۸۶). آسیب شناسی اجتماعی (جامعه شناسی انحرافات اجتماعی)، انتشارات سمت.
- ۴- صراف، مظفر (۱۳۸۱). به سوی تدیون راهبرد ملی ساماندهی اسکان غیر رسمی، فصلنامه هفت شهر، شماره ۹ و ۱۰، انتشارات وزارت مسکن و شهر سازی.
- ۵- عابدین در کوش، سعدی (۱۳۶۴). درآمدی بر اقتصاد شهری، تهران: انتشارات جهاد دانشگاهی.

همایش ملی خراسان جنوبی، نظم و امنیت

اردیبهشت ۱۳۹۲ - دانشگاه بیرجند

National Congress on South Khorasan, Discipline and Security (SKDS-2013)

- ۶- لطفی، حیدر و دیگران (۱۳۸۹). بحران حاشیه نشینی و سکونت گاه های غیر رسمی در مدیریت کلان شهرها و رهیافت های جهانی، فصلنامه جغرافیای انسانی، سال دوم، شماره دوم.
- ۷- هیات وزیران جمهوری اسلامی ایران، مصوبه شماره ۴۴۸۳/ت/۲۹۲۷۱ ه مورخه ۱۳۸۲/۱۱/۲۶.

8. Anselin, L. (2000). Spatial analysis of crime, national institute of justice (NIJ), [Http://www.nij.com](http://www.nij.com)
9. Cozens, P. (2007). Planning crime and urban sustainability, sustainable development and planning III, Kungoals, A., Brebbia, C. & Beriatos, E. (eds), volume I, WIT transaction on ecology and the environment, Volume 102, pp. 187-196, Southampton WIT press.
10. Estevez, A. (1995). A Criminalidade urbana e a percepcao do espaco na cidade de lisboa: uma geografia da inseguranca, facultade de letras da universidade de lisboa.
- 11- <http://hatami.javanblog.com/post-13290.html>
12. <http://www.iranbar.info/article/criminal/434-crime.html>
13. <http://daneshnamed.roshd.ir>